

καὶ τὸ κατέτρωγεν ἢ σκωρία ὡς λέπρα, μᾶς σώζει· εἶναι ἀναντίρρητον· τὸ στίφος ἐκεῖνο ἐδείλιξε πρό τοῦ πυροβολικοῦ μας! ἰδοὺ κινουῦνται, ἀναχωροῦν...

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρὰ μας· ὅλοι γελῶμεν, ἀλλ' ὁ γέλως μας ἔχει τι τὸ ἄγριον· στέλλομεν πρόβατα, τροφάς, στέλλομεν χρήματα εἰς τοὺς Τούρκους στρατιώτας, τοὺς συναγωνιστάς μας, τοὺς σωτήρας μας. Δὲν μᾶς φαίνονται πλέον τόσον ἀποτρόπαιοι· δὲν δυσπιστοῦμεν τόσον. Ἀπόψε θὰ κοιμηθῶμεν τέλος ἡσυχοί.

10 Ἰανουαρίου

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἀκούομεν τὴν σάλπιγγα· ἀκούομεν ποδοβολητὸν ἵππων· ἀνατινασσομεθα περίτρομοι· μὴ ἐπήλθον ἄλλοι ἔχθροι; ἐξέρχομεθα εἰς τὸν δρόμον καὶ δὲν βλέπομεν οὔτε Τούρκον στρατιώτην, οὔτε καίμακάμην. Ὅλοι ἔγειναν ἄφαντοι!

Λοιπὸν ἀπέθηνεν ἀπροστάτευτοι εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ!... μένομεν ἐνεοὶ ἐκ τοῦ τρόμου· τί θὰ γίνωμεν; πῶς θ' ἀντικρούσωμεν τὰς ἀγρίας ταύτας ὀρδᾶς αἰτινες ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν ἀλλεπάλληλοι ὡς κύματα; στυγνὴ ἀπελπισία κατακυριεύει πάντας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡρεμία τις τὴν διαδέχεται· μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἔφυγον καὶ οἱ κάτοικοι Τούρκοι· τοὺς ὑποπτέουμεν πολὺ τώρα δὲν ἔχομεν πλέον μέσα εἰς τὰ σπλάγχχνα τῆς πόλεως ἔχθρους· θὰ ἐπέλθουν ἔξωθεν ὀργανοῦμεν πυρετωδῶς τὴν ἄμυναν.

Περίπολοι μὲ γούνας καὶ σαλβάρια διατρέχουν τοὺς δρόμους νυχθημερὸν μὲ τὸ ὄπλον ἐπ' ὤμων, ἄλλοι φέρουν μόνον μαχαίρας, τινὲς δὲ καὶ πελέκει· πόσον παράδοξον ὅσιν ἔχει ἡ πόλις! τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς διακόπτουν αἱ ἄγριοι φωναὶ τῶν φρουρῶν, οἵτινες ἀντὶ τοῦ ἀφύλακας γρηγορεῖτε» φωνάζουν *Bardia! τὸ τοῦ σας!* ἀνὰ ἡμίσειαν ὦραν· τὰς κραυγὰς ταύτας ἀκούοντες οἱ κύνες ὠροῦνται πενθίμως... μόνον καφνευῖα τινα μένουσιν ἀνοικτὰ μέχρι πρωῒας, εἰς τὰ ὅποια ἀναπαύονται οἱ κουρασμένοι φρουροὶ· τοὺς δρόμους οὐδεὶς φανὸς φωτίζει· αἱ οἰκίαι εἶναι κατσκοτεινοί· τὰ παράθυρα κατὰ κλειστά· νομίζει τις ὅτι ψυχὴ ζῶσα δὲν εὐρίσκεται μέσα· ἀλλὰ πόσαι καρδίαι κτυποῦν ὀπίσω ἀπὸ τὰ παράθυρα ἐκεῖνα, πόσα ὄτα ἀκροῶνται μετ' ἀγωνίας!.. ὅπως τὰ πτηνὰ ἐν καιρῷ φοβεροῦ κυνηγίου μένουν σιγηλά, ζαρωμένα ὑπὸ τὸ φύλλωμα, αἱ σκιατραφεῖς καὶ σεμναὶ παρθένοι μένουσι κεκρυμμέναι ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ σκοτίᾳ· πῶς καταρῶνται τὰ κάλλη των καὶ τὴν νεότητά των τὴν στιγμὴν αὐτήν!... ὦ! θ' ἀποθάνουν ἐκ τρόμου ἅμα ἀίσθανθῶν πλησίον τοῦ στόματός των τὴν δυσώδη ἀναπνοὴν τῶν Ζεϊμπέκων!...

Ἐπὶ τὰς ἀποκρήμους ἀκτῆς εἶνε ἐν σπήλαιον ὑπ' αὐτὸ ἐκτείνονται ὀξεῖς βράχοι καὶ εἶναι ἡ θά-

λασσα καταμείλινα ἐκ φυκῶν· δέκα νεάνιδες, τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν, αἱ ὠραιότεραι, αἱ εὐτυχέστεραι κατέφυγον εἰς τὸ σπήλαιον μὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην· ἅμα εἰσελάσουν οἱ ἔχθροί εἰς τὴν πόλιν νὰ κρημνισθοῦν, νὰ συντρίψουν ἐπὶ τῶν βράχων ἢ νίψουν εἰς τὰ κύματα τὰ ἀγνά, τὰ περικαλλῆ των σώματα, ὅπως μὴ τὰ παραδώσουν εἰς τοὺς Μπασιμποζούκους!...

[Ἐπειτα τὸ τέλος]

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝΗΣ.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

Διήγημα.

Μαγδαληνὴν τὴν ὠνόμαζον, ἀλλὰ τὸ βιβλικὸν τοῦτο ὄνομα κακῶς προσηρμόζετο εἰς τὴν σεμνὴν καὶ αὐστηρὰν εὐμορφίαν της, ἥτι· ἔφερε μᾶλλον τὸν τύπον ὠραιότητος ἀρχαίας ἑλληνικῆς θεαίνης. Ἀφ' οὗτου περιεβλήθη ἀπλήν, ἀλλὰ κομφῶς πρὸς τὸ ὑψηλὸν αὐτῆς ἀνάστημα κεκομμένην ἐσθῆτα καὶ τὴν κόμην της ἀφῆκεν ἔρριμμένην ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης εἰς δύο μακρὰς καὶ ἀφθόνοους πλεξίδας, ἐξέλαμψε τῆς ὄψεως ἡ χάρις καὶ τοῦ σώματος τὸ εὐμελές. Διότι ἀκομψὰ ῥάκη ἐκάλυπτον αὐτήν, ὅτε τὸ πρῶτον παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν μας, περισυλλεγεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ μου. Ἡ Μαγδαληνὴ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας ἀποτελοῦσα μέρος σπαρκακτικοῦ ὀμίλου γυναικοπαίδων τῆς Κρήτης, ἅτινα τότε διεσκορπίζεν ἐπὶ πάσης ἀκτῆς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἡ τοῦ 1866 ἠρωικῆ ἐπανάστασις.

Ἐν ταῖς χώραις οἱ κακτοῦχοι ἐδικμοιραστῆκαν, Κι' ἂν σμίξουν, δὲ γνωρίζονται, μόνον ὅπου ῥωτοῦνε — Ἀπὸ ποῦν τόπο, ξένη μου, εἰσαι; Μὰ δὲ ἔμποροῦνε Ἄλλο νὰ συντυχήνοσαι, μ' ἀπὸ τῆ Κρήτη ἔσαι Κι' ὁ εἰς τὸ χέρι τ' ἄλλουνοῦ τὸ πᾶνοσαι καὶ κλαῖσαι.

Οἱ στίχοι οὗτοι παλαιοτάτου κρητικῆ ποιήματος εἶχον ἀναλάβει νεῖαν ζωὴν, ἐφ' ὅσον διήρκεσεν ἡ ἐπανάστασις ἐκεῖνη, ὡς ἂν συνετέθησαν τότε διὰ νὰ θρηνησῶσι τὰς συμφορὰς τῶν ἀτυχῶν προσφύγων.

Μόλις ἤμην ὀκταέτης, ἀλλ' ἠγάπων τὰ βιβλικά περισσότερον ἀπὸ τὰ παιγνίδια, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἴσα μὲ τὰ γλυκύσματα. Διὰ τοῦτο μετὰ προσοχῆς ἠκροώμην μετὰ τὸ γεῦμα ἐκάστης Κυριακῆς τὸν θεῖόν μου ἀναγινώσκοντα ἐν τῷ Φωτὶ εἰς ἐπήκοον ἀπάσης τῆς οἰκογενείας τὰ πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κεντρικὴν ἐπιτροπὴν ἀποστελλόμενα ἐκ τῆς νήσου πολεμικὰ δελτία, τὰ περὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς θηριωδίας τῶν Τούρκων, τὰ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς πρωτευούσης. Ἐν τέλει τῆς ἀναγνώσεως οἱ ἄνδρες συνεζήτουν τὰ ἐν τῇ ἐφημερίδι, αἱ γυναῖκες ἀπέτεινον εὐχὰς ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ κατάρτας ἐναντίον τοῦ Μουσταφᾶ, ἐγὼ δ' ἐτήρουν ἐν τῇ φαν-

τασίχ μου, ὡς μυθικῶν ἡρώων ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Κόρακα, τοῦ Κριάρη, τοῦ Κορωναίου, τοῦ Σουρμελίη.

Τοῦ Κυριακοῦ ἀκρόαματος μετεῖχε καὶ ἡ Μαγδαληνή. Κατέστη γνωστὸν εἰς αὐτὴν ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὅποια καθ' ἑκάστην Κυριακὴν μᾶς ἀναγίνωσκεν ὁ θεὸς μου ἀντικείμενον εἶχον τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος της. Τὴν ὠρισμένην ὥραν ἤρχετο σιγὰ σιγὰ καὶ ἴστατο εἰς τὴν θύραν, ὀρθία. Οὐδ' ἐγκατέλιπε τὴν στάσιν της ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ ἀνάγνωσις· ἀλλ' οἰνεὶ ἐν ἐκστάσει προσηλουμένη εἰς τὴν ἀκρόασιν, ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ὅσάκις ἀκούουσι λόγους διαφεύγοντας τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν, ἐφαίνεται μετ' ἀγωνίας προσπαθοῦσα νὰ ἀνακαλύψῃ γνώριμον λέξιν, νὰ ὑφαρπάσῃ προσφιλές τι ὄνομα ἐκ τῶν ἀκατάληπτων ἑλληνικῶν τοῦ Φωτός. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους τί τὴν ἐμελεν ἂν δὲν ἠγνοεῖ τι; Τῇ ἤρκει ὅτι ἡ ξένη ἐκείνη γλώσσα ὠμίλει διὰ τὴν πατρίδα της. Τί πρὸς τὸν ἀπλοῖκόν εὐλαβῆ, ἂν ἀκατάληπτος τῷ εἶνε ἡ γλώσσα τοῦ Ἐυαγγελίου; Τῷ ἀρκεῖ ὅτι τὰ ρήματα ἐκεῖνα εἶνε ρήματα Θεοῦ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ, εἰ καὶ πάντες ἐφέροντο πρὸς αὐτὴν μετ' ἰδιαιζούσης συμπαιθείας, παρέμεινε δειλὴ καὶ σιωπῶσα, ἴσως ἐνεκα τῆς ἐπὶ τῷ προσφάτῳ ἐκπατρισμῷ ὀδύνης καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς ἰδίας ταπεινώσεως, ἀναγκαζομένης νὰ δέχεται τὴν ἐλεημοσύνην τῶν ἄλλων, ἴσως καὶ ἐνεκα τῆς στενοχωρίας ἣν ὑρίστατο βλέπουσα τὴν παράδοξον καὶ φαιδρᾶν ἐνίοτε ἐντύπωσιν τὴν προξενουμένην εἰς ἡμᾶς, καθάρους Ρουμελιώτας, ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς πατρίδος της. Μόνον ἡ πρεσβυτέρα τῶν ἀδελφῶν μου—Ξη τότε ἡ καλὴ μας Θεανῶ—κατώρθωσε νὰ ἐλύσῃ ταχέως τὴν ἐμπιστοσύνην της, οὕτω:

Ἐσπέραν τινὰ ἡ ἀδελφὴ μου ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸν Ἐρωτόκριτον πρὸς ἕκτακτον τέρψιν ἐμοῦ, λησμονούντος πρὸ τοῦ ποιήματος τὸ μᾶθημά μου. Ἡ Μαγδαληνή, τυχαίως εἰσεληθούσα εἰς τὸ δωμάτιον, ἔστη ὥστε γοητευθεῖσα ἐκ τῆς ἐνωπίσεως τοιούτων γνωρίμων ἤχων, περιβεβλημένων τὸ πάντα τὰ ὄψα θέλγον κἄλλος τοῦ μέτρου. Ἡ ἀδελφὴ μου ἀπήγγελλε τότε διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς της τοὺς ἐξῆς στίχους:

Εἶχε κι' αὐτὸς ἐναντὶ ὄν πολλὰ καναχιασμένον,
Φρόνιμον κι' ἀεζόμενον, ζαχχοζυμωμένον.
Ἦτανε δεκοχτὼ χρονῶν, μὰ 'χε γερῆντου γνῶσι,
Οἱ λόγοι του ἤτανε τροπῆ, κι' ἡ ἐρμηνεία του βρῶσι.
Καὶ μ' ὄσαις χάρις π' οὐρανοὶ καὶ τᾶστρα ἐγενήσαν,
Μ' ὄσαις τὸν ἔμοιράνασι, μ' ὄσαις τὸν ἔστολσαν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μαγδαληνῆς, οἱ μεγάλοι καὶ κατάμαυροι, ἐσπινθηροβόλησαν· ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὸ κῆθισμα τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤκουεν ἀπνευστί, συχνὰ διακόπτουσα αὐτὴν δι' ἐνθουσιαστικῶν ἐπιφωνήσεων. Δὲν ἦσαν πλέον τὰ

ἀκατάληπτα ἑλληνικὰ τῆς ἐφημερίδος.

Ἵταν ἐπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἀδελφὴ μου, τὴν ἠρώτησε:

— Σ' ἀρέσει, Μαγδαληνή, ὁ Ἐρωτόκριτος;

— Ἄχ! ἂν μ' ἀρέσῃ, κυροῦλά μου! Πόσαις φοραῖς τὸν ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Δαμασκηνοῦ!

— Καὶ ποῖος εἶν' αὐτὸς ὁ Δαμασκηνός, Μαγδαληνή; Εἶνε κανέν' ἀδέρφι σου;

— Ὅχι, κυροῦλά μου· εἶνε... ὁ ἀρραβωνιαστικός μου, ἀπεκρίθη ἐρυθρῶσα.

— Ἄ! τὸ κρυφὸ κορίτσι! καὶ δὲ μᾶς τὸ εἶπες τόσον καιρὸ πῶς εἶσαι ἀρραβωνιασμένη!

— Αἱ! ποῦ ἔχεις ὄρεξι, κυροῦλά μου, νὰ μάθῃς ἐστὶ τί ἔχω μέσα 'ς τὴν καρδίᾳ μου! Κι' ἂν ἀρχίσω νὰ σοῦ τὰ λέω, χρόνος δὲ μὲ φτάνει νὰ τελειώσω.

— Ἄ πονηρή! φοβᾶσαι μὴ σοῦ κλέψουμε τὰ μυστικά σου, καὶ γι' αὐτὸ δὲ 'βγάξεις 'μιλιὰ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Δὲ μοῦ λὲς τώρα, ξέρεις νὰ διαβάζῃς τὸν Ἐρωτόκριτο;

— Δὲν ξέρω ἐγὼ ἡ κακότυχη, μὰ ὁ Δαμασκηνός ξέρει, ποῦ εἶνε διαβασμένος. Αὐτὸς ὅταν ἤρχετο 'ς τὸ σπίτι μας, ὅλο τὸν Ἐρωτόκριτο διάβαζε, καὶ τὸν ἄκουα. Νὰ! ἔτσι τὸ βιβλίον ποῦ κρατεῖς εἶνε ἀπκράλλαχτο μ' ἐκεῖνο ποῦ εἶχε κι' αὐτός.

Καὶ γονατίσασα, ἔθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤρχισε νὰ στρέφῃ τὰς σελίδας του μετὰ τῆς ἀδεξιάς ἐκείνης εὐλαθείας τῶν ἀγραμμάτων πρὸς τὰ βιβλία.

— Ἐνα σωρὸ *ρίμναις*, ἐξηκολούθησεν, ἔμαθα ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἄλλὰ μὲ ταις τρομάραις καὶ τὸν ἀφανισμό ποῦ μᾶς ἤρε, ταις ξέχασα. Ἄ! στάσου! στάσου! νά! πάλι μοῦ ἔρχονται 'ς τὸ νοῦ. Κῦτταζε νὰ ἰδῆς ἂν ταις λέω σωστά:

Καλῶς τὸ πιάσε ἡ χέρα μου τὸ μαρμαρένιον χέρι
Κεῖνο ποῦ ἐπῆθα μούδωκε τὸ πῶς σὲ κάνω ταίρι,
Σημάδι· πιθμητικὸ τῆς ἀναγῆλλαισῆς μου,
Παρηγοριὰ καὶ θάρρος μου καὶ μάκρος τῆς ζωῆς μου.

Ἵ ἰδιάζων τόνος δι' οὐ μετ' ἐξόχου θερμότητος ἀπηγγέλησαν οἱ στίχοι οὗτοι προσέθετεν εἰς αὐτοὺς περιπαθῆ τινα μελωδίαν, κατακηλοῦσαν.

— Πές μου, κυρία μου, πές μου, νᾶχῃς καλὴ μοῖρα, πῶς λένε παρκακάτω οἱ στίχοι· ἕνα ν' ἀκούσω μοναχά, θὰ θυμηθῶ ὅλους τοὺς ἄλλους.

— Θὰ σοῦ πῶ ὅτι θέλεις, θὰ σοῦ διαβάσω ὅλον τὸν Ἐρωτόκριτο, μὰ νὰ μοῦ κάμῃς πρῶτα μιὰ χάρι. Γιὰ πές μου: τὸν ἀγαπᾶς πολὺ, τὸ Δαμασκηνό;

— Πρῶτῃς, ἂν τὸν ἀγαπῶ; ἀνέκραζεν, ἀρπάσασα καὶ θλίβουσα θαυπευτικῶς ἐντὸς τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς χειρῶν τὴν ἀδρᾶν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς μου, δίχως νὰ καταλίπῃ τὴν πρὸ ποδῶν ταύτης γραφικὴν ἐν γονυκλισίᾳ στάσιν. Καὶ εἶνε γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀγαπῶ; Ξέρεις πόσο μ' ἀγαπάει; Ἄφ' οὐ ἔλεγον 'ς τὸ χωριὸ μας ὅτι εἶνε κακὸ πρᾶμμα

κακό σημάδι γιά ένα τέτοιον λεβέντη, γιά τόν ἀγαπημένο καί τόν μπιστεμένο τοῦ καπετάν Θανάση, νά χάνετ' ἔτσι γιά ένα ζευγάρι μάτια. Ἄλλὰ τὰ ἔλεγαν αὐτὰ ἀπό ζηλοφρονιά τους. Εἶνε, κυρούλα μου, ἄλλος Ῥωτόκριτος. Φρόνιμος, ἀξιοζόμενος, ζαχαροζυμωμένος. Μέσα εἰς τοὺς Λάκκους δὲν εἶνε δεύτερος ὅσον τὸ Δαμασκηνό. Εἴκοσι χρονῶν. Χιονάτος, ἀμούστακος. Κορίτσι ἔς τὸ πρόσωπο, λιοντάρι ἔς τὴν καρδιά.

Ἄπαξ διακεντηθεῖσα ἡ στωμυλιά τῆς Μαγδαληνῆς, ἔρρεεν ἀκράτητος. Ἦρχισε τότε νά διηγῆται πλείστας λεπτομερείας, καί τὰς ἀσημαντοτέρας ἔτι, περὶ τῆς πατρίδος, τῶν γονέων, τοῦ οἴκου καί τῆς ζωῆς αὐτῆς, περὶ κινδύνων, μαχῶν καί σφαγῶν καί Κρητῶν καί Τούρκων, καί πρὸ παντὸς περὶ ἐκείνου, τοῦ Δαμασκηνοῦ τῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ μνήμη τῆς ἐπανήρχετο ἐν τέλει ἐκάστης διηγήσεως, ὡς ὁ ποιητῆς εἰς τὴν ἐπιφθὸν ἐν τέλει ἐκάστης στροφῆς. Ἐπέτεινε δὲ τὴν ζωηρότητα καί τὸν χρωματισμὸν τῆς διηγήσεως ἐν τῇ παραστάσει τῆς ματαιίας ἐπιμονῆς ἢ ἀντέταξε πρὸς τὸν πατέρα καί τοὺς ἀδελφούς αὐτῆς, ἐκλεκτοὺς μαχητὰς τῶν Λάκκων, ὅπως παραμείνῃ μετ' αὐτῶν καί συμπολεμήσῃ. Ἐκεῖνοι δὲν ἐπέιθοντο νά τὴν κρατήσωσι μαζί των, φοβούμενοι μήπως πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νά καταπονήσωσι τοὺς ἀνδρείους ἐπαναστάτας, ἀντεξεδικούντο διαπράττοντες πᾶν εἶδος θηριωδίας ἐναντίον τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδίων. Εἰς μάτην ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτοὺς πόσον εὐστόχως τὴν εἶχον μάθη νά ῥίχνῃ ἔς τὸ σημάδι, καί ἐκλαίει, καί διαμαρτύρετο ὅτι εἶχε περισσοτέραν δύναμιν ἀπὸ ὅλους των νά ὑποφέρῃ κάθε τλαιπωρίαν, καί κάθε κίνδυνον. Ἐτρεμον, οἱ ἀτρόμητοι, εἰς τὴν ιδέαν ὅτι ἡ μονάρχιδῃ των Μαγδαληνῆ ἠδύνατο νά ὑβρισθῇ ὑπὸ Τούρκου. Καί προὔτιμησαν μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν νά ἀποστείλωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἔνθα ἤλπιζον εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καί τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν ἀδελφῶν των. Οὔτε ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς ἐνστάσεις τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅστις μόνος ἐφαίνετο βαρέως φέρων τὸν ἐκπατρισμὸν τῆς μνηστῆς του.

— Ὅταν ἦρθαν νά με πάρουν, ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνῆ, ἔβγαλα μιὰ φωνὴ «Δὲ φεύγω ἀπὸ τὴν Κρήτη!» κ' ἐλιγοθύμησα. Ὅταν ἦρθα ἔς τὰ καλά μου, εὐρέθηκα μέσα ἔς τὸ βαπόρι καί γύρω μου ἕνας σωρὸς δυστυχία καί γύμνια.

Καί λέγουσα εἶχε καταπέσει σχεδὸν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καί ἡ πικρὴνικὴ τῆς ὄψεως αὐτῆς γαλήνη καί αὐστηρότης ἐκ τῆς μέθης καί τῆς τρωφῆς τῶν ἀναμνήσεων εἶχεν ὑποχωρήσει εἰς ἀπαλότητα καί περιπάθειαν.

— Ἦθελες τώρα νά βλεπες ἔξαφνα ἔμπροστά

σο τὸ Δαμασκηνό; τὴν ἠρώτησε τελευταῖον ἡ ἀδελφῆ μου.

Ἡ Μαγδαληνῆ ἠγέρθη συνοφρωθεῖσα.

— Τώρα; εἶπε· ν' ἀφίσῃ τὸν τόπο μας ποῦ καίεται; ἄχ! μὴ με καταριέσαι, κυρούλα μου. Νά ἴδωχταν ὅλους τοὺς Τούρκους, νά σβύσῃ ἡ φωτιά, νά ἑλευθερωθῇ τὸ νησί, νά ῥθῃ νά με πάρῃ, καί νά πεθάνω ἀπ' τὴν χαρὰ μου!..

Καί κατεφίλησεν ἐν ὑψίστῃ συγκινήσει τὰς χεῖρας τῆς νεαρᾶς κυρίας τῆς.

Ἡ ἀδελφῆ μου ἐτήρησε τὴν πρὸς τὴν Μαγδαληνῆν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Καθ' ἐκάστην ἐσπέραν αὐτὴ μὸλις ἐπεράτου τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐργασίαν, ἐξῆγεν ἐκ τινος συρταρίου, ἔνθα λαβοῦσα ὡς ἴδιον κτῆμα εἶχεν ἀποκρύψει τὸν Ἐρωτόκριτον, καί ἔσπευδε πρὸς τὴν ἀδελφὴν μου, ἥτις μετ' ἀπαραμίλλου ὑπομονῆς τῇ ἀνεγίνωσκε σελιδὰς ὅλας ἐξ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας ἐκάστης ἀναγνώσεως ἐπηκολούθουν ἐκάστοτε ἀπέραντοι ἐξομολογήσεις καί διαχύσεις, ἅπασαι πάντοτε, ὡς περὶ ἀκτινοβόλον κέντρον, στρεφόμεναι περὶ τὸν λεβέντην τῶν Λάκκων. Ἐγὼ δὲ παριστάμην ἄφωνος ἀκροατῆς, εἰς τὰς περιπαθεῖς ἐσπερίδας των, οὐδὲ προσεῖχεν, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἡλικίας, εἰς τὴν παρουσίαν μου ἡ κόρη τῆς Κρήτης.

Ἄλλ' ὡς αὐτὴ, ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὴν ὄραν τοῦ ἀναγνώσματος. Καθ' ὅτι, ὡς ἡ Μαγδαληνῆ ἀπῆλauen ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἰδίων αἰσθημάτων, οὕτω κ' ἐγὼ τότε πρῶτον ἀπῆλauen ἐν αὐτῷ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν θελημάτων τῆς ποιητικῆς ἁρμονίας. Φθονῶν δὲ τὸν ποιητὴν, ὅστις ἐγίνωσκε τοιαύτην γλώσσαν νά λαλῇ, ἐφθόνησα συνάμα καί τὸν ἄγνωστον Κρητὰ, τὸν λατρευτὸν τῆς Μαγδαληνῆς μνηστῆρα, καί τότε πρῶτον τὰ παιδικὰ μου αἰσθήματα ἤρχισαν νά καταυγάζωνται ὑπὸ τοῦ ἄστρου τοῦ ἔρωτος.

Δύο μῆνες εἶχον παρέλθει ἀπ' ἧς διέμενε παρ' ἡμῖν, ἡσυχος, ἐργατικὴ, προσηνῆς, πάντων κατέχουσα τὰς συμπαθείας καί ὑπὸ πάντων θεωρουμένη ὡς ἀδελφῆ. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτῆς ἡ οἰκία μας ἔλαμπεν ἐκ τάξεως καί καθαριότητος, ἐγὼ δὲ καί οἱ μικροὶ ἀδελφοί μου ἐπανευρίσκομεν ἐν αὐτῇ σκιάν τινα τῆς ἀποπτάσης μητρικῆς στοργῆς, σκιάν, λέγω, καθ' ὅτι φεῦ! τῆς μητρὸς τὴν στοργὴν οὐδὲν νά ἀντικαταστήσῃ δύναται. Ἀπαντες ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐγίνωσκον τὸν ἔρωτὰ τῆς πρὸς τὸν νέον Δακκιώτην, καί συχνά, ὁσάκις ἐπρόκειτο νά ζητήσωσι παρ' αὐτῆς ἐκτακτον ὑπηρεσίαν, τῇ ἔλεγαν.

— Μαγδαληνῆ, κάμε μου αὐτὴ τὴν χάρι, νά ζήσῃ ὁ Δαμασκηνός!

Καί ἡ Μαγδαληνῆ ἐπτεροῦτο τότε πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἦτο ὡραία θερινὴ ἐσπέρα

Πάντες είχαν ἐξέλθει εἰς περίπατον, ἐκτός τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ἐμοῦ, παραμενόντων ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀπὸ ὧρων ἤδη ἐκείνη καταλαβοῦσα τὸ παράθυρον ἔρριπτεν ἔξω εἰς τὴν ὁδὸν ἐταστικά τὰ βλέμματα, καὶ ἡ προσδοκία ἐζωγραφίζετο ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ διεφαινετο εἰς πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν. Ἐγίνωσκεν ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νέαν σωρεῖν γυναικοπαίδων εἶχεν ἀποβιάσει τὸ ἀτρόπαιον, ὅτι ὀλοφύχως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσηνέχθησαν νὰ περιθάλψωσι καὶ ταῦτα, καὶ ὅτι εἰς τὸ γενικὸν αἴσθημα ὑπέικων ὁ θεὸς μου ἐξῆλθε πρό τινος ὧρος, πορευόμενος εἰς τὸ εὐρὺ κατάστημα τῆς δημοτικῆς σχολῆς, τὸ ὀρισθὲν ὡς πρόσκαιρον ἄσυλον εἰς αὐτὰ, ὅπως καὶ δευτέρον ἐκείθεν ἐκπατρισθὲν θῆμα συναγάγη ἐν τῇ οἰκίᾳ. Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἀνέμενε τὸν ἄγνωστον, ἢ τὴν ἄγνωστον, σύντροφον, διψῶσα νέα τῆς πατρίδος. Ἴσως μεταξὺ τῶν νεηλῶδων ἀνεύρισκε προσφιλῆ ὄντα: ἴσως εὐάρεστος εἶδθης ἐμέλλε νὰ πληρώσῃ χαρᾶς τὴν ψυχὴν τῆς, ἴσως ἡ ἀγγελία συμφορᾶς θὰ τὴν κατεκεράυνου. Ἄλλ' ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, καὶ μόνῃ ἡ θεὰ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων τῇ ἤρκει πρὸς παραμυθίαν. Ἡ πατρίς καὶ ἡ δυστυχία, οἷος διπλοῦς ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος!

Μόλις διέκρινεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸν ἐπιστάτην τῶν κτημάτων μας χωροῦντα πρὸς τὴν οἰκίαν ἐν συνοδείᾳ ἀνθρωπίνης μορφῆς, ἣν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἡμισελήνου ἀνεγνώρισεν ἐκ τῆς περιβολῆς ὡς Κρητῶνα γυναικία, κατῆλθε δρομαίᾳ τὴν κλίμακα πρὸς ὑποδοχὴν. Συγχρότως ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ ἐπιστάτου ἐκ τῆς ὁδοῦ:

— Μαγδαληνὴ, κατέβα νὰ δεχθῆς τὴν ἕαδέρφου σου μὴ τὴν ἔδωκε ὁ ἀφέντης.

Ἐκ περιεργίας ἐλκυόμενος ἔσπευσα μετὰ παρέλευσιν ὧρος νὰ κατέλθω ὅπως ἴδω τὴν νεήλυδα. Ἄλλ' ἔστην ἐκπληκτός ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλίμακος, καθ' ὅτι διέκρινα ἐν τῷ ἡμίφωτι τῆς αὐλῆς μας τὴν Μαγδαληνὴν, καθήμενην ἐπὶ τῆς τελευταίας τῆς κλίμακος βαθμίδος, κύπτουσαν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ θλιβερῶς ἀνασκιρτῶσαν καὶ κλαίουσαν. Πρὸ αὐτῆς δὲ ἕστατο ἀναποράσιτος, οἶονεὶ συγκεχυμένη, ἡ ἐξαδέλφη, ὑψηλὴ ὑψηλή, φέρουσα τὴν Κρητικὴν βράκαν, κοινὸν ἔνδυμα ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ καλύπτουσα τὴν κεφαλὴν καὶ μέρος τοῦ προσώπου δι' εὐρέος μανδηλίου· οὐδὲν ἕτερον ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἐξ αὐτῆς.

— Ἄλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονό μου τῆς κακότυχης! ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνὴ, συναπτουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀπελπισίᾳ. Ποιὸς σὲ καταράστηκε, καυμένη Μαγδαληνὴ; Ἄχ! τί τὴ θέλω τὴ ζωὴ, ζυμωμένη μετὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ μετὰ τὴν ἀτιμία; Ἄλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονό μου τῆς κακότυχης!

— Ἄκουσέ με, Μαγδαληνὴ! μὴν κάνεις ἔτσι,

ἀπεκρίνετο χαμηλοφώνως καὶ μετὰ τρόμου ἡ ἐξαδέλφη, προσπαθοῦσα νὰ λάβῃ τὰς χεῖρας τῆς Μαγδαληνῆς, τὰς ὁποίας βιαίως ἀπέστρεψεν ἐκείνη. Δὲ σοῦ τὸ εἶπα ἀπὸ τότε πῶς μὴ θέλουσε τὸ κακό σου τὰδέρφου σου ποῦ σ' ἔσφιξαν καλὰ καὶ σώνει νὰ φύγῃς μετὰ τὴν γυναικοπαίδα; Μόλις σ' ἔχασ' ἀπὸ τὰ μάτια μου ἄρχισα νὰ χάνω 'λίγο 'λίγο τὸ κουράγιό μου καὶ τὴν παλληκαριά μου. Ἐλίγνευα, ἐγένεομον βραρετώτερος, τὰ πόδια μου δὲν ἔβαστοῦσταν 'σάν καὶ πρῶτα ἀπάνου 'ς τὰ βουνά, οὔτε 'μποροῦσα νὰ κάνω μὲ τὴν πρώτη ὄρεξιν ταῖς προσταγαῖς τοῦ καπετάνιου. Τὸ μάτι μου ποῦ ἔβλεπε 'σάν τοῦ αἰτοῦ, ἄρχισε νὰ θολόνη. . . Ἀνοίγαμε φωτιὰ μετὰ τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ τουφέκι μου δὲν ἦταν ἀλάθευτο 'σάν καὶ πρῶτα. . . Μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ξεχασμάρι κι' ἀπὸ τὴν ἀλαλιά μου ἄφησα νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ χέρια μου δύο σκλάβοι μπέηδες ποῦ μοῦ τοὺς εἶχε παραδώσει ὁ ἴδιος ὁ καπετάνιος. Σὲ 'λίγο κι' αὐτὸς ἄρχισε νὰ ξεμακραίνῃ τὴν ἐμπιστοσύνη ποῦ εἶχε 'ς ἐμένα: οἱ ἐχθροὶ μου ἐκρυφοχαίρονταν. Ἡ συλλογὴ σου ποτὲ δὲ μ' ἄφινε νύχτα καὶ 'μέρα ἔβραζα ἀπὸ τὸ πείσμα μου, μὰ δὲ 'μποροῦσα νὰ κάμω τίποτε. Ἄλλη φορὰ ἠθέλαμε νὰ χτυπήσουμε τοὺς Τούρκους ποῦ ἦταν τρυπωμενοὶ 'ς ἓνα χωριό. Ὁ ἀρχηγὸς μ' ἐπροσκέλεσε, καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐσὺ νὰ πάρῃς τὴ σημαίαν· ξέρεις, θὰ τὴν 'περασπιστῆς ἀκριβὰ μετὰ τὸ αἷμά σου!» Κιτρίνισα 'σάν τὸ κερί· τοῦ ἀποκρίθηκα ξερά: «Δὲν τὴν πέρω, ἀρχηγέ, δὲν εἶμαι καλὰ· δὸς τὴν σὲ ἄλλο.» Ὁ ἀρχηγὸς ἔμεινε μετὰ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, δὲν εἶπε τίποτε, μὰ σὲ λιγάκι κούνησε τὸ κεφάλι του· ἀπὸ τότε δὲ μοῦ ξαναμίλησε μετὰ τὴν καρδιά του. . . Γιατὶ δὲν πῆρα τὴ σημαίαν, Μαγδαληνὴ; Γιατὶ φοβήθηκα,—ἄχ! Θεέ μου! κόψε με!—μὴ μου τὴν πάρουν ἀπὸ τὰ χέρια μου οἱ Τουρκαλάδες, χωρὶς νὰ τὴν πληρώσω μετὰ τὸ αἷμά μου. Ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ παρουσιαζόσουν 'μπροστά μου, ὅπως πάντῃ, 'σὰ νεραΐδα, καὶ θὰ μ' ἐμάγειες, καὶ θὰ μὲ συνέπερες. . . Καὶ πῶς νὰ τὸ πῶ πῶς ἡ ἀγάπη μου τῆκανε ὅλα αὐτὰ, ποῦ ντρεπόμουν; καὶ τίνας νὰ τὸ πῶ ποῦ κανεὶς δὲ θὰ μ' ἐπίστευε; Ἄλλ' ἀπὸ 'κείνη τὴν ἡμέραν ἐχαντακώθηκα. Ἐφτασε 'ς ταυτιά μου—ποῦ νὰ μὴν ἔφτανε—τὶ ἐψιθυρίζονταν γιὰ μένα: Κρίμας ποῦ ἔκανε τὸ παλληκαρι, ὁ φοβητάρης! Ἐνας μάλιστα μοῦ τὸ εἶπε κατὰμουτρα! Ἀκούς ἐγὼ φοβητάρης! ἐχύθηκα νὰ τὸν ξεκάμω· μὰ ἐχύθηκν ὅλοι νὰ μὲ φᾶνε. . . Οἱ ἐχθροὶ μου φώναζαν: «ἐμεῖς τὸ λέγαμε!» Καὶ οἱ φίλοι μου ἔλεγον: «Τὶ νὰ γίνῃ! ἐγελαστήκαμε!» Ὡς κι' ὁ πατέρας σου καὶ τὰδέρφου σου, Μαγδαληνὴ, ἄρχισαν νὰ μοῦ βραστᾶνε τὸ βραχίον. Μάλιστα ἔτρεξε λόγος πῶς ἠθέλαν νὰ χαλάσουν τὸν ἀρραβῶνα. . . Ἐπῆρα τὴν ἀπόφασιν ἡ θάμενα 'ς τὴν Κρήτην καὶ θὰ σκότωνν τὸν πατέρα σου καὶ τὰ-

δέρφια σου, ἢ θῆρευγα καὶ θάτιμάζουμον. Ἐπρωτίμησα τὸ δεύτερον μετὰ τὸ πρῶτον, θὰ χάνουμον ἄδικα, μετὰ τὸ δεύτερον θὰ κέρδιζα ἐσένα... Λοιπὸν τὴν παραμονὴν ποῦ ἦτανε ν' ἀνοίξῃ ἓνα μεγάλο τουφέκι, —εἶχανε ἀνταμωθῆ Κρητικοὶ κ' ἐθέλονται μετὰ τὸν Κορωνάϊον, —συκώθηκα ἀποβραδύς, ἐπῆρα τὰ μάτια μου, κ' ἔφυγα ἄν ἀπὸ καταραμένο τόπον. Ἐθαψα τὰ ρούχά μου ἔς τὴ γῆ — θαρροῦσα πῶς ἔθαφτα τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό μου, — ἔρριξα τῆρατά μου ἔς τὴ θάλασσα, — θαρροῦσα πῶς ἔθαλασσόπνιγα τὰ ἴδια τὰ νιάτα μου, — ἐπρομηθεύθηκα γυναίκεα ρούχα, κ' ἔτοι κρυφὰ καὶ σκιαχτὰ ἔσμιξα ἓνα σωρὸ γυναικόπαιδα ἀπὸ ξένα χωριά, ἐμπαρκαρίστηκα μαζί τους, ἤρθα ἔδω πέρα, γύρισα τὴν Ἀθήνα, τὴ Σύρα, τὴ Χαλκίδα, τ' Ἀνάπλι, τὴν Πάτρα, τάχα πῶς πῆγαίνα ναῦρον τὴν ξαδέρφη μου τὴ Μαγδαληνὴν. Ἐβγήκα κ' ἔδω πέρα, πάντα μετὰ τ' ὄνομά σου, ἔδωσ' ὁ Θεὸς καὶ βρέθηκε ἔμπροστά μου ὁ νοικοκύρης ποῦ σ' ἔχει, τοῦ εἶπα πῶς εἶμαι ἡ ξαδέρφη σου ἡ Ῥήνα, μ' ἐλυπήθηκα, μετὰ πῆρε. Νὰ ποῦ σὲ βρίσκω. Δὲ μοῦ φεύγεις. Εἶμαι χαμένος γιὰ τὴν Κρήτην· ξαναγεννιέμαι τώρα γιὰ σέ. Μαζί θὰ ζήσουμε· θὰ πάμε ὅπου θέλεις· ἔχω λίγους παράδες κοντά μου· ὅταν σωθοῦνε, ἢ δουλεύω καὶ ἢ δουλεύης. Ποιὸς θὰ μᾶς μποδίσῃ; Ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, γιὰ νὰ κἀνης ἔτσι!

— Ἐστὶ ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, ἀνέκραξεν ἡ Μαγδαληνὴ, στῆσα ὀρθία αἴφνης, γιὰ νὰ μοῦ κἀμης αὐτὸ ποῦ μοῦκαμες! Ποιὸς θὰ μᾶς μποδίσῃ, λές; Ἐθὰ μᾶς μποδίσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ τιμὴ! Ἀχ! τί ὥρα ἦταν ἐκείνη ποῦ γεννηθήκαμε! Καλλιτέρα μιὰ στρίγλα νὰ μᾶς ἔπινε τὸ αἷμά μας παρὰ νὰ ζήσουμε τέτοια ζωὴ! Θέλεις νὰ ζήσουμε μαζί, θεότυφλε! Κι' ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποῦ σὲ ἀτίμασε ἔμπροστά ἔσε γονεῖς, ἔσε συγγενεῖς, ἔσε φίλους, ἔσε καπετάνιους, ἔμπροστά ἔς τὴν πατρίδα σου ποῦ εἶνε βουτημένη ἔς τὰ αἵματα καὶ ἔς τὸ χυμὸ, ἀπὸ τέτοια ἀγάπη γυρεύεις τώρα ζωὴ καὶ γλυτωμό! Κατάρχα ἔς τὴν ἀγάπη μου! Νὰ μὴν ἔσωνες νὰ μετὰ γνωρίσης, νὰ μὴν ἔσωνα νὰ σὲ συντύχω! Καυμένη, καυμένη! Ξεχασες πῶς εἶσαι Κρητικὸς! ἐγὼ θυμοῦμαι πάντα πῶς εἶμαι ἀπὸ τὴν Κρήτην. Ἀπὸ τὴν ἀτιμία, χίλιας φοαῖς καλλιτέρα ὁ θάνατος! Μὰ κῦταξέ! εἶναι καιρὸς ἀκόμα, τρέξε, γύρισε, συχωρέσου, πῆς ὅ, τι φέμμε θέλεις, ὁμως πρόφτασε, ματώσου, θυμήσου τὴν παλλικαριά σου, ξέπλυνε τὸ κρῖμά σου, ἀκόμα καὶ μετὰ τὴ ζωὴ σου. Μὴ μοῦ εἶπῃς πῶς μακρὰ μου δὲ μ' ἔμπορῆς νὰ κἀμης τίποτε, γιὰτὶ τώρα θάρθῃ κ' ἐγὼ μαζίσου ἔς τὴν Κρήτην· μπορεῖ νὰ πεθάνω ἔς τὸ πλάϊ σου, ἀλλὰ ξανασασμένη, ὄχι νὰ ζῶ, καθὼς θέλεις, μετὰ ὅλο τὸ καταφρόνιο τῆς ἀτιμίας. Ἡ, ἂν ἀλλήθεις μαζί μετὰ τὰ γυναίκεα ποῦ ἔβαλες ἔχασες τὴν ἀντρίκειαν

σου γνώμη, πῆς μου σὲ τί μεριὰ ἔθαψες τὰ ρούχασου τὰ πρῶτα, νὰ πάω νὰ τὰ ξεθάψω, νὰ τὰ φορέσω ἐγὼ, νὰ πολεμήσω, νὰ ξεπλύνω τὸ κρῖμά σου, κι' ἂν ἰδῷ ἔς τὸ τέλος· τέλος πῶς δὲν ξεπλύνεται, νὰ πάω νὰ βρῶ τὰδικημένα τῆρατά σου... ἔς τὰ βάθη τῆς θάλασσας. Μοιράζομαι μ' ἐσένα τὰ βάσανα, τὴ γύμνια, τὴ δυστυχία, τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατον· ἀλλὰ τὴν ἀτιμία, ὦ! βγάλ' το ἀπὸ τὸ νοῦ σου! — δὲν τὴ μοιράζομαι.

Ἐκεῖνος παρέμενε ἀφωνος καὶ ἀκίνητος ἐπὶ μικρὸν. Ἄλλ' αἴφνης πλησιάσας τῇ εἶπεν, ἀπειλητικῶς:

— Ἐλα! ποῖς σ' ἐζούρλαν' ἔδω πέρα! Δὲν ξέρεις τί λές. Στὴν Κρήτην δὲ ματχυρίζω. Θέλεις δὲ θέλεις, μαζί θὰ ζήσουμε!

Μόλις ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ Μαγδαληνὴ φοβερὰ ἐπήδησε πρὸς τὰ ὀπίσω, προτείνοσα τὰς χεῖρας, ὡς διὰ νὰ θέσῃ φραγμὸν μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνου. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῆς εἶχε καταπέσει καὶ κατέρρευσαν ἐπὶ νῶτων καὶ ὤμων καὶ στηθῶν, ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω, τὰ μαλλία τῆς, προσθέτοντα ἀγρίαν τινὰ μεγαλειότητα εἰς τὴν ὀργὴν αὐτῆς.

— Σοῦ εἶπα, φεύγα, φεύγα τὸ ταχύτερον, ἐφώναζε.

— Θέλεις δὲ θέλεις, μαζί θὰ ζήσουμε! ἐπανελάμβανε ἐκεῖνος βραγχωδῶς, χωρῶν ἐπὶ ἄλλον πρὸς αὐτήν.

— Δὲ σὲ θέλω! αἱ! δὲ σὲ θέλω ἐγὼ!

— Δὲν εἶνε ἔς τὸ χέρι σου. Μετὰ τὸ στανιὸ θὰ σὲ πάρω· δική μου εἶσαι!

Καὶ ἀπεπειράθη νὰ τὴν σύρῃ.

Ἄλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν δεινὸς ἐπέκειτο ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἀτιμάσων ἐκείνων τέκνων τοῦ ἔρωτος ἀφ' ἐνός, καὶ τῆς τιμῆς ἀφ' ἑτέρου, κατασχεθεῖς ἐγὼ ὑπὸ δεινοῦ τρόμου, ἔρρηξα κραυγὴν, ἔξ ἧς ἐκπλαγείς ἐκεῖνος ὠπισθοχώρησε πρὸς τὴν ἐξώθυραν, δι' ἧς συγχρόνως εἰσῆρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανακάμπουσα ἐκ τοῦ ἑσπερινοῦ περιπάτου ἡ οἰκογένεια, πατὴρ δηλονότι καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί.

Ὁ Δαμασκηνὸς—ὄλοι βεβαίως τὸν ἐμαντεύσατε, —εὔρεθεῖς ἀπροσδοκῆτως μεταξὺ δύο πυρῶν, ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ. Ἄλλ' ἡ Μαγδαληνὴ, σωστὴ Βακχίς ἐκ τῆς παραφορᾶς, ὀρμήσασα συνέλαβε τὸν ἀτυχῆ ἐκ τοῦ περιλαίμιου καὶ διέσεισε μετ' ἀπιστεῦτου ῥώμης· ἐν μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς ἐκπλήξεως:

— Ὁ Θεὸς σᾶς ἔφερον! ἀνέκραξε, καὶ εἶχε καταστῆ ἀγνώριστος ἡ φωνὴ τῆς. Ἀφένταις μου, κυράδες μου, νὰ εἴστε μάρτυρες. Ἐμπροστὰ ἔσεσθε κἀνω τὴν κρίσιν μου. Ἐσεῖς ποῦ εἶδατε νὰ κολληθῆ τὸ στόμα μου μιλιῶταξ' γι' αὐτόν, νὰ τρέχουν τὰ μάτια μου, καὶ ν' ἀναγαλλιάζῃ ἡ καρδούλα μου, ἐσεῖς ποῦ εἶδατε τὴν ἀγάπην μου, ἐσεῖς νὰ ἰδῆτε κάλι καὶ τὸν ὀχτρεμὸ μου, ἐσεῖς

νά ἰδῆτε πάλι πῶς τὸν καταφρονᾶ καὶ πῶς τὸν συχάινεται γιατί τοῦ πρέπει, καὶ πῶς τόν. . .

Καὶ τυφλὴ καὶ ἀμειλίκτης ἔπτυσεν ἰσχυρῶς τὸν δυστυχῆ κατὰ πρόσωπον καὶ τὸν ἀπώθησε μακρὰν, ἐνῶ ἐκεῖνος ἰλιγγιῶν, κατασχυμμένος, ἀκατάληπτους βλασφημίας ψελλίζων, ἔφυγεν, ἤφρα- νίσθη εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

Ἡ Μαγδαληνὴ μετὰ φρικωδῶν σπασμῶν κατέπεσεν εἰς τὰς ἀγκύλας τῆς ἀδελφῆς μου, τῆς φίλης τῆς, ἣτις τρομασμένη, καλὰ καλὰ μὴ ἐνοοῦσα τί συνέθη, τὴν ἤρώτα:

— Τί ἔπαθες, δύστυχη; τί σοῦ ἔκαμαν; ποῖος ἦταν;

— Ἐκεῖνος! φριτὰ νὰ μὲ κάψῃ, ἐπρόφθασε νὰ εἶπῃ, κ' ἔλιποθύμησε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεχώρουν μετὰ τοῦ θεοῦ μου εἰς Ἀθήνας ἐνθα ἐνεκλείσθη οἰκότροφος εἰς ἐν τῶν λυκειῶν τῆς πρωτεύουσας. Ὁτανκατὰ τὰς διακοπὰς, μετὰ δεκάμηνον ἀπουσίαν, ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα, ἣ ἀδελφὴ μου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ζωῇ, οὐδ' ἡ Μαγδαληνὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν οἰκειῶν μου ὅπως τὴν κρατήσωσι παρ' ἑαυτοῖς, ἀνεχώρησε μετὰ ἕνα μῆνα εἰς τὴν καθησυχάσασαν Κρήτην, ἀφοῦ τὸν μῆνα ἐκεῖνον διήνυσε μελαγχολῶτα, στυγνῆ, μαραινομένη. Ἀλλ' ὅταν ἔμαθην ὅτι ὁ ταλαί- πωρος Δαμασκηνός, γνωσθείσης ἐν τῇ πόλει τῆς ἱστορίας του, καταφρονούμενος, σκωπτόμενος καὶ ὑβριζόμενος ὑπὸ πάντων, εἶχεν ὑποστῆ ἐπὶ τέλους ἔκλειψιν τοῦ λογικοῦ ἐκ τοῦ συναισθήματος τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταπτώσεως, προσεφέρθη νὰ τὸν συντροφεύσῃ καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πατρίδα.

Τηρῶ θρησκευτικῶς εἰς τὰ βράχια τοῦ συρταρίου μου, μόνον λειψάνα τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς ἱστορίας, τὸν Ἐρωτόκριτον, ἐνδεδυμένον ἔτι τὸ ροδόχαρτον, δι' οὗ περιέβαλον αὐτὸν αἱ χεῖρες τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ φέροντα ἐπὶ τῶν συνεπτυγμένων σελίδων αὐτοῦ τὰ πυρετώδη ἔχνη τῶν δακτύλων τῆς Μαγδαληνῆς. Ὡ ποιηταί, οἱ οὐτωσὶ ἠδέως ἀναρριπίζοντες ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ τὴν φλόγα τῶν παθῶν, διατί νὰ μὴ ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ κατασβύνετε ταύτην, ὡσάκις ἀπειλῆ νὰ φέρῃ ἐρήμωσιν καὶ θάνατον;

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

τῆς ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστάσεως.

Ὅτε κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1770 ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, τὴν ἐπικληθεῖσαν τῶν Ὀρλώφ, εἰσέβαλον 60 χιλιάδες Ἀλβανῶν εἰς τὴν χώραν, οἱ πλεῖστοι τούτων διεπερσιώθησαν ἐκ Βυτρινίτζης εἰς Αἴγιον. Εὐρόντες δὲ τὴν πόλιν ἔρρημον κατοίκων καὶ πληροφορηθέντες ὅτι οὗτοι

κατέφυγον εἰς τὴν τρεῖς περίπου ὥρας ἀπέχουσαν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, τὴν μὲν πόλιν λεηλατήσαντες κατέκαυσαν, κατὰ δὲ τῆς μονῆς ἐξεστράτευσαν ἅπαντες καὶ στενωῶς ἐπολιόρκησαν αὐτήν, διότι οἱ ἐν αὐτῇ καταφυγόντες ἐκ τοῦ Αἰγίου καὶ τῶν περιχώρων μετὰ τῶν μοναχῶν, γνωρίζοντες τὴν τύχην ἣτις τοὺς ἀνέμενον ἂν παρεδίδοντο, ἀντέστησαν ἐρρωμένως κατὰ τῶν ἐπανειλημμένων τοῦ ἐχθροῦ ἐφόδων. Οἱ Ἀλβανοί, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ χρονοτριβῶσιν εἰς πολιορκίας, διότι σκοπὸς αὐτῶν ἦν ἡ λεηλασία, ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν, ὅπως τραπῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. Ἐν ᾧ δ' ἤτοιμαζοντο πρὸς ἀναχώρησιν, διερχόμενοι ἐκεῖθεν ὑλοτόμοι καὶ κτίσται Ἠπειρώται (ἕδηλον ἂν χριστιανοὶ ἢ Ὄθωμανοὶ) καὶ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συνεβούλευσαν αὐτοὺς νὰ κόψωσι τὰς περὶ τὴν μονὴν κυπαρίσσους καὶ ν' ἀφῆσωσιν αὐτάς νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς στέγης τῆς προσθίας αὐτῆς πλευρᾶς ¹⁾, δι' αὐτῶν δὲ ὡς διὰ γεφύρας νὰ εἰσβάλωσι καὶ κατακυριεύσωσιν αὐτήν. Τοῦτο ποιήσαντες οἱ Ἀλβανοὶ εὐκόλως ἐπέτυχον τοῦ ποθομένου καὶ ἐπέρασαν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μονῇ κεκλεισμένους ἐν στόματι μαχαίρας.

Ἐξῶθεν τῆς μονῆς πρὸς μεσημβρίαν, εἰς θέσιν καλουμένην Φυτιάν, ὑπάρχει βρύσις, μόλις 200 μέτρα τῆς μονῆς ἀπέχουσα, κατ' εὐθείαν γραμμὴν. Ἐκεῖ δὲ τινες τῶν Ἀλβανῶν, μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς μονῆς, κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐκδρορὰν καὶ ἔψησιν ἄμμου, ὅτε αἶφνης ἠκούσθησαν ἄλλεπάλληλοι πυροβολισμοί, οἵτινες ἱσχυροὺς ἔρριψαν νεκρούς ἐκ τῶν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ εὐρισκομένων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγνούον πόθεν προήρχετο τὸ φονικὸν ἐκεῖνο πῦρ, εἶτα δ' ἐπισταμένως ἐρευνήσαντες ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν σφαιρῶν, αἵτινες ἐρρίπτοντο ἀδιαλείπτως καὶ ἀποτελεσματικῶς, ἀνεκάλυψαν ὅτι ἐν τῷ τρούλῳ τοῦ ναοῦ ἦτο ἄνθρωπος κεκρυμμένος, ὅστις ἰστάμενος ἐπὶ προχείρου πατώματος, κατασκευασθέντος ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας διὰ σανίδων στηριζομένων ἐπὶ τῶν σταυροειδῶν ὀπῶν τοῦ τρούλου, ἐξ ὧν ἐκρέματο ὁ πολυέλιος, ἐπυροβόλει ἐκ τῶν στενωῶν καὶ ἐπιμήκων τοῦ τρούλου παραθύρων καὶ ἐφόνευεν αὐτούς. Οἱ Ἀλβανοί, ὅπως μὴ ματαιοπονώσι πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ, συσσωρεύσαντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τὰ τραπέζια καὶ ἄλλας σανίδας, ἀνέφλεξαν αὐτάς, τὸ δὲ πῦρ μεταδοθὲν εἰς τὸ πρόχειρον τοῦ τρούλου πάτωμα, κατέκαυσεν αὐτὸ καὶ οὕτως ὁ μαχητὴς ἐκεῖνος ἔπεσεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ ἀπηνθρακώθη, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ μέχρι πρό ὀλίγων ἐτῶν, διότι ἤδη ἐπλακωστρώθη οὗτος ἐκ

1) Ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν εἶνε τετράγωνος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ κεῖται ὁ ναὸς βυζαντιτικοῦ ρυθμοῦ καὶ τότε μὲν ἦν μονώροφος, ἥδη δὲ ἐπὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πλευρῶν, πλὴν τῆς μεσημβρινῆς, ὑψώθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ δευτερός ὄροφος.